

สภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์กับพฤติกรรมของผู้ใช้
สวนสาธารณะระดับชุมชน

นาย มานิต หวังธรรมเกื้อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-1654-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 20236864

ค.ศ. 2548

LANDSCAPE ENVIRONMENT AND USERS' BEHAVIOR
IN COMMUNITY PARKS

Mr. Manit Wangthamkua

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Landscape Architecture in Landscape Architecture

Department of Landscape Architecture

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-1654-9

มานิต หวังธรรมเกื้อ : สภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์กับพฤติกรรมของผู้ใช้สวนสาธารณะระดับชุมชน. (Landscape Environment and Users' Behavior in Community Parks)
 อ. ที่ปรึกษา : ผศ. นิลุบล คล่องเวสสะ, 120หน้า. ISBN 974-03-1654-9

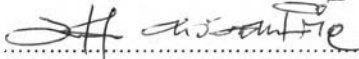
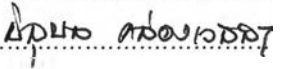
การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของผู้ใช้สวนสาธารณะระดับชุมชน ซึ่งใช้สวนเบญจสิริ และสวนสันติภาพเป็นตัวแทนสวนระดับดังกล่าว โดยศึกษาลักษณะพื้นที่กับการกระจายตัวเพื่อทำกิจกรรมเพื่อดูปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ โดยใช้วิธีการสำรวจบันทึกกิจกรรม และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากการศึกษาพบว่า

ลักษณะการใช้พื้นที่สวนสาธารณะชุมชน ผู้ใช้สวนเข้ามาทำกิจกรรมหลายชนิด แต่ละกลุ่มวัยมีช่วงเวลาที่มาใช้มากและชนิดกิจกรรมที่สนใจแตกต่างกัน กลุ่มผู้ใช้สวนสาธารณะเป็นประจำในวันธรรมดา กับกลุ่มผู้ใช้สวนสาธารณะเป็นประจำในวันหยุด จะเป็นกลุ่มผู้ใช้ประจำของช่วงวันนั้นๆ

ลักษณะพื้นที่กับการกระจายตัวเพื่อทำกิจกรรม พบลักษณะต่างๆ เช่น พื้นที่ที่ถูกเลือกทำกิจกรรมชนิดเดียวกันเป็นประจำ พื้นที่ที่มีผู้ใช้เฉพาะช่วงเวลาที่มีผู้ใช้มาก พื้นที่ที่ถูกใช้งานตลอดเวลา เป็นต้น

ในส่วนของปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ การศึกษานี้พิจารณาถึงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (Setting) และเงื่อนไขของพื้นที่ พบว่าสภาพที่เกิดของกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นสนามหญ้า, เนินหญ้า, ลานพื้นแข็ง, ริมน้ำ, เส้นทางวิ่ง, ใต้ต้นไม้, ที่มีม้านั่ง ขณะที่เงื่อนไขของพื้นที่ที่สำคัญได้แก่ การเป็นพื้นที่กว้าง, พื้นที่ในร่มเงา, สามารถมองเห็นบรรยากาศโดยรอบได้ชัดเจน, พื้นผิวเป็นลานแข็งหรือสนามหญ้า, ลักษณะเป็นพื้นราบหรือเนิน, ความสมบูรณ์ของอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และอยู่ใกล้ริมน้ำ

จากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า สภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ของพื้นที่สำหรับผู้ใช้สวนสาธารณะระดับชุมชน ควรพิจารณาถึงลักษณะร่วมที่กลุ่มผู้ใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่ต้องการ คือ สภาพความสมบูรณ์ของสวนและส่วนประกอบ ความร่มรื่นของบรรยากาศ และองค์ประกอบธรรมชาติ รวมถึงส่วนเกี่ยวข้องอื่นคือ ลักษณะการมาใช้ กิจกรรมที่ผู้ใช้สวนนิยมทำ ความพอใจต่อการใช้สวน ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการพื้นที่ในสวนสาธารณะระดับชุมชนสามารถสร้างประโยชน์ และเหมาะสมกับผู้ใช้สวนสาธารณะต่อไป

ภาควิชา	ภูมิสถาปัตยกรรม	ลายมือชื่อนิติ	
สาขาวิชา	ภูมิสถาปัตยกรรม	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4374174125 : MAJOR LANDSCAPE ARCHITECTURE

KEY WORD: PARK / BEHAVIOR

MANIT WANGTHAMKUA : LANDSCAPE ENVIRONMENT AND USERS' BEHAVIOR IN COMMUNITY PARKS. THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR NILUBOL KLONGVESSA, 120 pp. ISBN 974-03-1654-9

The objective of this thesis is to study the current condition of user behavior in community park. Benjasiri Park and Santiparp Park are the good representatives of community park that were studied in this thesis regarding its zoning and dispersion of activity in each zoning, in order to find out physical conditions that affect user behavior in having activity in community park. From observation, data recording of activities and structural interviews of users of the aforementioned parks, it was found that :

Regarding user behavior in community park, users conduct a variety of activities in the park. Each age group has their own preferred time to visit the park and performs different activities. Most of users who carry out their activities regularly on weekdays or weekends are frequent users of those particular days in a week.

Regarding the zoning and the dispersion of activity, this study found that some area was used for one activity regularly, some area have many users in same time and some area have users usually do activity in all day .

As for the physical conditions that affect user behavior, this study emphasizes on activity setting and landscape condition. The key activity setting are green lawn, green slope, hard ground area, area by the pond, running track, shady under the tree, and sitting bench. While the key landscape conditions are wide open area, shady area, an area with clear visibility of the park's scenery, hard ground or lawn area, plain or slope area, facilities provided and area by the pond.

The conclusion of this study is that the landscape environment design for users in community park should primarily consider conditions that most users need such as the abundance in greenery of the park, the natural shadiness and natural elements available. This also includes other related conditions that are user's behavior, activities that most users do in the park, user's satisfaction for the park. This information is beneficial in designing community park to well suit its users.

Department Landscape Architecture
Field of study Landscape Architecture
Academic year 2001

Student's signature.....
Advisor's signature.....
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ เพราะได้รับความกรุณาในด้านต่าง ๆ จากบุคคลผู้มีพระคุณต่อผู้ศึกษาดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิลบล คล่องเวสสะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้แนวทาง, แนวคิดในการศึกษา และสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำแก่ตัวผู้ศึกษา อาจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามบุตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์จามรี อาระยานิมิตสกุล

หัวหน้าสวนเบญจสิริ และสวนสันติภาพ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือสำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการศึกษาและการเข้าไปใช้สถานที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย ทีมอบทุนอุดหนุนการวิจัย

นิสิตภาคภูมิสถาปัตยกรรม ชั้นปีที่ 3 และ 4 ทีมช่วยสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วย นายก่อพงศ์ อิมเอิบ นายสรารุช สายตุ่นแก้ว นางสาวกันต์ธร ศิริคุปต์ นางสาว วาสนี วิภาณูรัตน์

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณต่อผู้มีพระคุณทุกท่าน ทั้งคุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้ความช่วยเหลือให้โอกาสทางการศึกษา รวมถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ไม่อาจกล่าวถึงได้หมด ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการทำงานวิจัยจนสำเร็จในครั้งนี้

มานิต หวังธรรมเกื้อ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	1
1.3 คำถามในการศึกษา.....	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	3
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	3
1.7 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	6
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	18
3.1 เกณฑ์และการเลือกพื้นที่ศึกษา.....	18
3.2 เกณฑ์การเลือกกิจกรรมที่ศึกษา.....	21
3.3 การศึกษาข้อมูลการสำรวจ.....	23
3.4 วิธีการเก็บข้อมูล.....	24
3.5 ระยะเวลาการเก็บข้อมูล.....	24
3.6 การจำแนกพื้นที่ของสวนที่ใช้ในการศึกษา.....	25
3.7 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
สภาพปัจจุบันการใช้สวนและผังบันทึกกิจกรรม.....	29
4.1 สภาพปัจจุบันการใช้สวน.....	29
4.2 พื้นที่ในสวนกับกลุ่มกิจกรรม.....	59
4.3 ข้อสังเกตการใช้พื้นที่สวน.....	62
บทที่ 5	
ผลการวิเคราะห์.....	67
5.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้.....	67
5.2 เงื่อนไขของพื้นที่กับผู้ใช้.....	81
5.3 สภาพที่เกิดของกิจกรรมกับผู้ใช้.....	88
5.4 กิจกรรมที่ผู้ใช้นิยมทำในพื้นที่สวนสาธารณะ.....	93
5.5 ความพอใจในประเด็นต่างๆ.....	99
บทที่ 6	
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	105
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	105
6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสวนสาธารณะชุมชน.....	112
6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป.....	113
รายการอ้างอิง.....	114
ภาคผนวก.....	116
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	120

สารบัญญัตราสาร

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงรายชื่อสวน, พื้นที่, จำนวนผู้ใช้งานสวนสาธารณะในวันธรรมดา และวันหยุด, ระดับสวนสาธารณะ	20
4.1 แสดงพื้นที่ในสวนเบญจสิริและสันติภาพที่ถูกเลือกใช้ทำกิจกรรมเป็นประจำ	59
5.2 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้ (กิจกรรมนั่งเล่น, ชมวิวทิวทัศน์)	67
5.2 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้ (กิจกรรมนั่งอ่านหนังสือ)	69
5.3 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้ (กิจกรรมนั่งคุยกับเพื่อน, คนรัก หรือครอบครัว)	71
5.5 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้ (กิจกรรมนั่งปิกนิก, ทานอาหาร)	73
5.5 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้ (กิจกรรมเดินเล่น, เดินคุย)	75
5.6 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้ (กิจกรรมวิ่งออกกำลังกาย)	77
5.7 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะการใช้ (กิจกรรมออกกำลังกายแบบออกแรงน้อย)	79
6.1 สรุปเงื่อนไขของพื้นที่ที่สำคัญกับกลุ่มกิจกรรม	107
6.2 สรุปสถานที่เกิดของกิจกรรม (Setting) ที่สำคัญกับกลุ่มกิจกรรม	109

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
5.1 แสดงเงื่อนไขของพื้นที่ที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรม (กิจกรรมนั่งเล่น, ชมวิวทิวทัศน์)	82
5.2 แสดงเงื่อนไขของพื้นที่ที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรม (กิจกรรมนั่งอ่านหนังสือ)	82
5.3 แสดงเงื่อนไขของพื้นที่ที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรม (กิจกรรมนั่งคุยกับเพื่อน, คนรัก หรือครอบครัว)	83
5.4 แสดงเงื่อนไขของพื้นที่ที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรม (กิจกรรมนั่งปิกนิก, ทานอาหาร)	84
5.5 แสดงเงื่อนไขของพื้นที่ที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรม (กิจกรรมเดินเล่น, เดินคุย)	85
5.6 แสดงเงื่อนไขของพื้นที่ที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรม (กิจกรรมวิ่งออกกำลังกาย)	86
5.7 แสดงเงื่อนไขของพื้นที่ที่มีผลต่อการเลือกทำกิจกรรม (กิจกรรมออกกำลังกายแบบออกแรงน้อย)	87
5.8 แสดงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (setting) กับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งเล่น, ชมวิวทิวทัศน์)	88
5.9 แสดงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (setting) กับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งอ่านหนังสือ)	89
5.10 แสดงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (setting) กับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งคุยกับเพื่อน, คนรัก หรือครอบครัว)	89
5.11 แสดงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (setting) กับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งปิกนิก, ทานอาหาร)	90
5.12 แสดงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (setting) กับผู้ใช้ (กิจกรรมเดินเล่น, เดินคุย)	91
5.13 แสดงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (setting) กับผู้ใช้ (กิจกรรมวิ่งออกกำลังกาย)	91

สารบัญแผนภูมิ (ต่อ)

แผนภูมิที่	หน้า
5.14 แสดงสภาพที่เกิดของกิจกรรม (setting) กับผู้ใช้ (กิจกรรมออกกำลังกายแบบออกแรงน้อย)	92
5.15 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำกับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งเล่น, ชมวิวทิวทัศน์)	93
5.16 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำกับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งอ่านหนังสือ)	94
5.17 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำกับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งคุยกับเพื่อน, คนรัก หรือครอบครัว)	94
5.18 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำกับผู้ใช้ (กิจกรรมนั่งปิกนิก, ทานอาหาร)	95
5.19 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำกับผู้ใช้ (กิจกรรมเดินเล่น, เดินคุย)	95
5.20 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำกับผู้ใช้ (กิจกรรมวิ่งออกกำลังกาย)	96
5.21 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำกับผู้ใช้ (กิจกรรมออกกำลังกายแบบออกแรงน้อย)	96
5.22 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำจำแนกตามเพศ	97
5.23 แสดงกิจกรรมที่นิยมทำตามวัย	98
5.24 แสดงการเปรียบเทียบความพอใจเพียงของอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกกับกลุ่มกิจกรรมสวนเบญจสิริ	99
5.25 แสดงการเปรียบเทียบความพอใจเพียงของอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกกับกลุ่มกิจกรรมสวนสันติภาพ	100
5.26 แสดงการเปรียบเทียบการพอใจเพียงของพื้นที่ทำกิจกรรม กับกลุ่มกิจกรรมสวนเบญจสิริ	100
5.27 แสดงการเปรียบเทียบการพอใจเพียงของพื้นที่ทำกิจกรรม กับกลุ่มกิจกรรมสวนสันติภาพ	101

สารบัญแผนภูมิ (ต่อ)

แผนภูมิที่	หน้า
5.28	101
แสดงการเปรียบเทียบความไม่แออัดในพื้นที่ทำกิจกรรม กับกลุ่มกิจกรรมสวนเบญจสิริ	
5.29	102
แสดงการเปรียบเทียบความไม่แออัดในพื้นที่ทำกิจกรรม กับกลุ่มกิจกรรมสวนสันติภาพ	
5.30	103
แสดงการเปรียบเทียบความไม่ขัดแย้งในพื้นที่ทำกิจกรรม กับกลุ่มกิจกรรมสวนเบญจสิริ	
5.31	103
แสดงการเปรียบเทียบความไม่ขัดแย้งในพื้นที่ทำกิจกรรม กับกลุ่มกิจกรรมสวนสันติภาพ	

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1	แสดงการแบ่งพื้นที่สวนเบญจสิริ..... 26
3.2	แสดงการแบ่งพื้นที่สวนสันติภาพ..... 27
4.1	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันธรรมดา..... 34 (05.00 – 08.00 น.)
4.2	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันธรรมดา..... 35 (08.01 – 11.00 น.)
4.3	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันธรรมดา..... 36 (11.01 – 14.00 น.)
4.4	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันธรรมดา..... 37 (14.01 – 17.00 น.)
4.5	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันธรรมดา..... 38 (17.01 – 20.00 น.)
4.6	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันหยุด..... 39 (05.00 – 08.00 น.)
4.7	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันหยุด..... 40 (08.01 – 11.00 น.)
4.8	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันหยุด..... 41 (11.01 – 14.00 น.)
4.9	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันหยุด..... 42 (14.01 – 17.00 น.)
4.10	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนเบญจสิริ วันหยุด..... 43 (17.01 – 20.00 น.)
4.11	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันธรรมดา..... 49 (05.00 – 08.00 น.)
4.12	แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันธรรมดา..... 50 (08.01 – 11.00 น.)

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.13 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันธรรมดา..... (11.01 – 14.00 น.)	51
4.14 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันธรรมดา..... (14.01 – 17.00 น.)	52
4.15 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันธรรมดา..... (17.01 – 20.00 น.)	53
4.16 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันหยุด..... (05.00 – 08.00 น.)	54
4.17 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันหยุด..... (08.01 – 11.00 น.)	55
4.18 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันหยุด..... (11.01 – 14.00 น.)	56
4.19 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันหยุด..... (14.01 – 17.00 น.)	57
4.20 แสดงผังบันทึกสรุปกิจกรรม สวนสันติภาพ วันหยุด..... (17.01 – 20.00 น.)	58
4.21 แสดงพื้นที่ประจำของแต่ละกิจกรรม สวนเบญจสิริ.....	60
4.22 แสดงพื้นที่ประจำของแต่ละกิจกรรม สวนสันติภาพ.....	61
4.23 แสดงพื้นที่ที่มีผู้ใช้เฉพาะช่วงเวลาที่ผู้ใช้มาก.....	62
4.24 แสดงพื้นที่ที่ถูกใช้งานเฉพาะกิจกรรมบางเวลา.....	63
4.25 แสดงพื้นที่ที่ถูกใช้ทำกิจกรรมซ้ำ.....	63
4.26 แสดงพื้นที่ที่ถูกใช้งานตลอดเวลา.....	64
4.27 แสดงพื้นที่ที่ถูกใช้งานโดยมีการสับเปลี่ยนกิจกรรมตามช่วงเวลา.....	64
4.28 แสดงข้อสังเกตลักษณะการใช้กับพื้นที่สวนเบญจสิริ.....	65
4.29 แสดงข้อสังเกตลักษณะการใช้กับพื้นที่สวนสันติภาพ.....	66